

TOROPETS – EN LILLE BY I RUSLAND

Toropets er som tusinder af andre russiske småbyer. I dem lever det ukendte Rusland - det Rusland, der ikke er synligt fra Moskva eller Skt. Petersborg, og som normalt ikke besøges af journalister og da slet ikke udenlandske. Der er ingen luksushoteller eller blot små hyggelige hoteller eller pensionater. Afskærmet af vejløshed og skove ligger disse småbyer. Her er livet særegent og ganske anderledes end i hovedstæderne. For de fleste mennesker her vil reportager fra Moskva virke som beskrivelser fra en fremmed planet. Sådan var det med Toropets i 1991, og sådan er det formodentlig stadig.

Toropets har en glørværdig fortid. De fleste huse er af træ, men rundt omkring i centrum ligger der stenbygninger, der i storhed og udførelse vidner om en florissant periode i 1700-tallet, som dog eftertidens tand har været hård ved. Der findes også etageejendomme, hvor vi blev indkvarteret, og som i lighed med så meget andet nybyggeri i Sovjetunionen havde et outfit, der fik én til at tvivle på, om byggeriet nogensinde var blevet gjort færdig. Finish blev ofret til fordel for hurtig indflytning med det resultat, at byggeriet hurtigt så meget ældre ud, end det egentlig var. Maling, der skallede; indgangsdøren bandt og var skæv i forhold til rammen; vinduer, der vanskeligt kunne åbnes og manglende trappelys. Pladsen foran ejendommen var ikke asfalteret og fuld af dybe huller, der endnu sidst i maj måned var fulde af vand.

Det var bystyret i form af viceborgmester Zoja Jefimova, der var vores vært. En livlig og bestemt kvinde, der ikke tidligere havde været indblandet i politik. Det var perestrojka og dens løfte om mere åbenhed, mere variation og ”højere til loftet” i det politiske liv, der havde givet hende lyst til at kaste sig ud i den. Og begejstringen lyste i hendes øjne, når hun fortalte om alle de planer og visioner, hun gerne så realiseret. Men politik under de nye vilkår var tidsrøvende, alle havde meninger, der skulle luftes, og ofte varede byrådsmøder til midnat. Da vi fortalte, at i Randers var de som regel overstået på en halv time, fordi størsteparten af sagerne som følge af et enkelt partis absolutte flertal i byrådsalen allerede var afgjort i udvalgene, kom Zoja med følgende reaktion: - Sådan var det også hos os tidligere. En bemærkning, som Randers-borgmesteren ikke ligefrem skreg af begejstring over, da vi efter hjemkomsten refererede den for ham.

Zoja tog imod på sit borgmesterkontor, der var udstyret som man oplever officielle kontorer overalt i Rusland. Et skrivebord, udformet som et T, hvor værten sidder midtfor, mens gæsterne sidder ned langs siderne. Tre til fire telefoner på skrivebordet er ganske almindeligt - antallet antyder, hvor højt oppe i systemet du befinder dig. Zoja havde udformet et program for vort ophold. Det omfattede bl.a. en rundtur i de omkringliggende landsbyer, besøg på en pelsfarm, et møde med byens eneste præst, med byens kunstner og på en vodkafabrik.

Statsbrugsdirektør Nikolaj Smirnov berettede om sine drømme, mens vi ad opkørte og plørede hjulspor skrumplede af sted i en højbenet jeep. Han ville give livet tilbage til landsbyen. Han ville genskabe det liv, som årtiers sovjetiske eksperimenter, udformet bag skriveborde i et fjernt centrum, havde kvalt. Hans drøm var at se selvstændige og driftige landmænd knokle døgnnet rundt – ikke på anonyme kollektivbrug, men på egen jord. Hans drøm var også at se især pengestærke udenlandske turister nyde egnens vidunderlige natur og befolke de nu forladte og uddøde bondehytter. Hvis Toropets-egnens rene fiskevand og rige vildt-fauna også kunne lokke lystfiskere og jægere hertil, så

ville afgifternes raslen i kommunekassen kun gøre Smirnovs drøm endnu mere virkelig. Men Smirnovs ord var desværre kun en drøm, og jeg er bange for, at det stadigvæk er tilfældet

Pelsfarmen producerede mink og sølvræv. På baggrund af bl.a. direktørens mange japansk-producerede køretøjer og hele attitude til penge og til især udenlandsk valuta, kunne man godt mistænke ham for at have taget forskud på markedsøkonomien og ikke mindst dens privatøkonomiske aspekt.

Besøget på pelsfarmen endte desværre i en mindre heldig episode. Vi skulle spise aftensmad sammen med direktøren, og det skulle foregå i farmens kantine. Der var kun direktøren, Zoja, Lisbeth og mig tilstede. I forlængelse af måltidet havde direktøren åbenbart sat sig for, at han og jeg skulle drikke vodka på russisk manér. Det var ikke første gang, at jeg var ude for sådan noget i Rusland. Fænomenet har givet noget at gøre med russerens underlegenhedsfølelse overfor vesterlændinge, og så er her et område, hvor han normalt får overtaget.

Det går simpelthen ud på, at der drikkes ren vodka af ret store glas, samtidig med at man spiser særdeles saltede agurker og i øvrigt ordner verdenssituationen. Man stopper ikke, før en af deltagerne simpelthen går ud som et lys. Normalt har jeg den overbevisning, at man som gæst langt hen ad vejen skal leve op til mottoet ”skik følge eller land fly”, men her stødte princippet klart sammen med ønsket om at få så meget ud af opholdet som muligt og derfor også at kunne fungere dagen efter. Dette ønske viste sig imidlertid kun at blive respektere ved, at jeg med store bogstaver måtte meddele, at nu ville jeg ikke være med mere. Men stemningen var tydeligvis ødelagt.

På vodkafabrikken smagte vi naturligvis på varerne. Det foregik i laboratoriet, hvor kolber, glasrør og flasker var en naturlig del af inventaret. Afsætningen var god, men man led stadig under Gorbatsjovs antialkohol-kampagne i perestrojkaens første år. Ikke blot havde den medført en indskrænkning i produktionen, men den havde også i ædruelighedens navn opfordret til også at slå flaskerne i stykker, så man nu manglede dem.

Kunstneren modtog os i stiveste puds - mørk habit, hvid skjorte og slips. På grund af en kommunikationsbrist i byens administration kom vi for sent. Hele dagen havde han derfor siddet og ventet tålmodigt, rede til at tage imod disse udenlandske gæster. Det er ikke for ingenting, at man kalder tålmod for russerens vigtigste egenskab. Vores vært havde stillet sine værker frem overalt, hvor der var plads. Efter at den obligate the og tilhørende sweeties var serveret, bar han resten af sine værker frem for os.

Maleriernes sujet og malestil ville have fået en lagerforvalter Peter Rindal fra Kolding til at nikke anerkendende, men de har givet også været i overensstemmelse med Toropets-folkets smag og interesser. Den såkaldt gode kunst, sådan kaldet af de til enhver tid rådende smagsdommere, har aldrig, heller ikke hos os, haft den brede offentligheds interesse. Men der er ingen tvivl om, at myndigheder og befolkning i Toropets var helt enige om, at deres kunstner var noget ganske særligt, som de gerne og med stolthed ville vise frem for byens gæster.

Et erindringsbillede fra hovedgaden i Toropets. En Lada passerer, og gennem sideruden smider en hånd grangrene ud på gaden. Præcist, som jeg kendte det fra min barndom i Sønderjylland. Efter Ladaen fulgte en lastbil med åbent lad, og på ladet lå efter ortodoks skik i en åben kiste liget af en gammel kone.

Billedet skifter. Samtidig med at begravelsen fandt sted, sad vi til en hyggelig middag hos byens eneste præst, fader Roman. Pludselig sagde han, at han i øvrigt havde en begravelse, men det skulle ikke forstås som signal til, at han ville bryde op – lige så lidt som det var et tegn til os om at gå. Tværtimod meddelte fader Roman - ikke ex cathedra, men dog fra sin bordende, at en sådan begravelse kunne han udmærket klare pr. distance, alt mens han underholdt sig med sine gæster. Begravelse var og er i høj grad et privat anliggende i Rusland. Man hyrer selv en graver, som man evt. aflønner med en flaske vodka. Vi oplevede faktisk graveren på vej hjem fra udført arbejde, men desværre havde han undervejs i bogstaveligste forstand drukket lønnen op. I hvert fald havde han lagt sig til at sove midt på kørebanen. Det havde vi nemlig konstateret på vor vej til præstegården.

Nu skal læseren ikke ved ordet præstegård forestille sig en ”typisk” dansk flerlænget og stråtækt gård. Her var der tale om et rummeligt og yderst velholdt træhus med tilhørende indhegnet gård, der bl.a. husede brænde og andet forråd. Havde man brug for et toilet, skulle man ud i gården, hvor der var et nydeligt og rent dase med bræt og spand. Og så skulle man da for øvrigt ikke blive forskrækket, når man under sit ophold der pludselig hørte gryntelyde eller så en grisetryne eller to stikke frem gennem tremmevæggen. Det var såmænd præstefamiliens vinterforråd i form af to velnærede fedesvin, der bare ville forsøge ens tilværelse med deres selskab. Indendørs var der hyggeligt, og det duftede af flere dages madlavning, beregnet på os, og som præstefruen selv havde stået for med bistand fra et par unge piger. Præstefruen forblev i køkkenet under hele måltidet, der rummede alt det, der normalt hører til et russisk bord: Forretter, suppe, hovedret, suppleret med rigelige drikkevarer i form af vodka, vin og cognac - og så det søde til sidst.

Det var interessant at iagttage de medfølgende russeres adfærd over for præsten. Her sad viceborgmester Zoja og arkæolog Dima og hans universitetsveninde Tatjana fra Skt. Petersborg - alle tre opdraget og skolet i ateisme og videnskabelig kommunisme og opførte sig som vandkæmmede skolebørn, der stiller til skideballe hos skoleinspektøren. Respekten og underdanigheden var til at føle på. Og det til trods for, at fader Roman egentlig i sin adfærd viste mere verdslighed end gejstlighed, når man lige så bort fra påklædningen. Flere gange var han en tur henne ved et chatol, hvor han på forunderlig vis fra dets indre fremtryllede vodka. Han deltog selv lystigt i løjerne og fortalte beredvilligt om sin uddannelse og sit arbejde. Som eneprester havde han såmænd nok at gøre, for interessen for kirken var voksende - ikke mindst efter, at de politiske vinde overfor religionen med Gorbatsjov var blevet mildere. Vort besøg hos fader Roman sluttede naturligt nok med et besøg i den mørke og tomme kirke, der lå ved siden af præsteboligen.